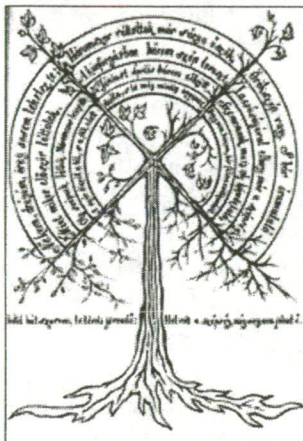

Nekem, drágám, öreg sosem lehetsz te?
 Mint mikor legelőször láttalak,
 Oly szépnek látlak. Háromszor leszedte
 A nyár díszét a tél, s a fák alatt
 Háromszor váltottak már sárga ősök
 A körforgásban három szép tavaszt,
 Júniust Április három előzőtt
 Azóta, s te még mindig ugyanaz,
 Örökszép vagy. S bár óramutató
 Lassúságával elhagy már a szépség,
 Szememnek ma is oly kápráztató
 Hogy nem hiszem, bár félem csökkenését.
 Halld hát szavam, te távoli jövőd.
 Hol volt a szépség, míg meg nem jelent ő.

A képversválogatott átmenetet képeznek az illusztrált szövegek és a kizárólag a szöveg verbális anyagából formált (szigorú értelemben vett) képversek között. Mint ilyenek a verbális és képi elemekből alkotott statikus multimediális szövegek sajátos megjelenési formáját képezik.

Petőfi S. János

Nagy László: Csodafu-szarvas

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1977. 128 p.

Kass János rajzaival

Nagy László *Csodafu-szarvas* című verseskötete mintegy hetvenhárom költeményt (közülük kettőt csak részleteiben) és tizenkilenc illusztrációt tartalmaz. A kötet anyagához POMOGÁTS BÉLA írt utószót, az illusztrációkat Kass János készítette.

A versek java része Nagy László költészetének korai időszakából származik, többnyire a *Galambcsőrök* (1944 – 1945), *Az angyal és a kutyák* (1944 – 1946), a *Májusfák* (1947 – 1952), valamint *A nap jegyese* (1952 – 1954) című ciklusból, néhány a kései *Vidám üzenetekből* (1973 – 1977), de olyan költemények is szerepelnek a kiadványban, amelyek a gyűjteményes kötetekből (például a *Versek és versfordításokból*) kimaradtak. Kass János illusztrációi a következőkhöz készültek: „Anyám ül, mint egy óriás” (*Az angyal és a kutyák*), „Repülő” (*Májusfák*), „Karikáznak az ördögök” (*Galambcsőrök*), „Egy kék lepke meg egy sárga” (*Májusfák*), „Nap hanyatlik” (*Az angyal és a kutyák*), „Csodafu-szarvas” (*Az angyal és a kutyák*), „Vadászok lépnek” (*Vérugató tündér*), „Tenger” (*Májusfák*), „Zápor után” (*Galambcsőrök*), „A héja és a sármány” (*A nap jegyese*), „Kiscsikó-sírató” (*Galambcsőrök*), „A szomorú ökrök” (*Galambcsőrök*), „Dombon” (*Májusfák*), „Tengeritörök” (*Májusfák*), „Korai készülődés” (*A nap jegyese*), „Tavaszi dal” (*Májusfák*), „Tűz” (*Himnusz minden időben*), „Májusfák” (*Májusfák*) és „Játék karácsonykor” (*A nap jegyese*).

Talán a vers- és cikluscímekből is kitűnik, hogy e komplex kommunikátumok milyen gazdag tematikát képviselnek. A kötet utószavában POMOGÁTS BÉLA elsősorban Nagy László természetszeretetét emeli ki. Mint írja, a költő „otthon van a szülőföldön, bensőséges örömmel tud szólni a virágzó mezőről, a falusi élet dolgos köznapjairól és vidám ünnepeiről, midőn a friss citeraszó megörvendezteti a szíveket, és a tánc magával ragadja a fiatalokat. És személyes kapcsolatban van a természettel, az állatokkal, a fakkal és füvekkel. Testvéri érzéssel siratja az árván maradt, majd elpusztult kiscsikót, és gyönyörködve hallgatja a pacsirta énekét. (...) Nagy László verseitől igazán meg lehet tanulni a természet szeretetét. És fel lehet ismerni bennük azt a folyton változó szépséget, amely a nyíltszívű embert a hazai tájban: az erdők és rétek világában körülveszi.” Emellett tudjuk azt is, hogy a természeti képek, a tárgyias-leíró elemek adott esetben a költő személyiségét emelik ki, életerejét alakítják mitikus vitalitássá (például *A meggyfa alatt*), más esetben a létezés nagy kérdéseit hordozzák (például *Szomorú ökrök*), megint máskor a társadalmi problémák megjelenítői (például *Elfogynak a fák*), stb.

Ebből a gazdag anyagból itt mindössze négy komplex kommunikátumot választok ki (a versek és illusztráció kötetbeli sorrendjében). Ezek természetesen a hozzájuk fűzött minikommentárokkal sem reprezentálhatják a kötet egészét.

Nagy László *Karikáznak az ördögök* című verse egy nyári vihar leírásával mutatja be a szegénységet és a lírai én kiszolgáltatottságát, melyből népi mitológikus elemek felhasználásával igyekszik a költő kitörni.

Karikáznak az ördögök

Karikáznak az ördögök,
az úton fölrepül a por,
sívít a szél, a fa alá
bújna csibeként a bokor.

Én e házból kiszaladnék,
mert bánt engem a rongyfűgöny,
véres a vázában a víz,
jajgat a zsálya, vadbükköny.

Pattogatják a bánatok
a házunk meszelt homlokát,
én nem bírom, ha anyám sír,
este, ha kibontja haját.

Az ördögökkel elmegyek,
leszek én garabonciás,
sárkánylovam haja vihar,
a hasa hajnalpirkadás.

1. ábra

2. ábra

Kass Jánosnak a költeményhez készült illusztrációja (lásd az 1. ábrán) a vihar, illetőleg a szóban forgó mitologikus elemek körül szerveződik.

3. ábra

4. ábra

A *Csodafü-szarvas* ahhoz a mitikus-rituális komplexumhoz sorolható, amely óriási távolságokat hidalva át és nemzedékről nemzedékre öröklődve, közvetlenül vagy Bartók Béla *Cantata profana* című művének hatására napjainkig szinte példátlan s lenyűgözően gazdag szekunder, költői szövegváltozatokat hozott létre. E verset a *Szemiotikai szöveg-tan 14.* kötetében multimediális kommunikátum(összetevő)ként közelíti meg és elemzi ORDASI PÉTER (67-88). Kass János itteni illusztrációját (lásd a 2. ábrán) érdemes egybevetni ORDASI tanulmányának gazdag szemléltetőanyagával.

A *Kiscsikó-sírató*ban a síratóformulákkal váltakozó leíró és epikus elemek egyetemes létélménnyé tágtíják a személyes élményanyagot (vö. GÖRÖMBEI ANDRÁS: *Nagy László költészete*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 43).

Kiscsikó-sírató

[...]

ott ficáncolsz te a csillagok között,
onnan megrugdosod az én szívemet,
minden reményünket befödi a hó,

A síratóhoz készült illusztrációján Kass János a „csillagok között” ficáncoló kiscsikó alakját ábrázolja (lásd 3. ábra). Lényegében ez a motívum szervezi Kondor Béla kompozícióját is, amelyet a *Kiscsikó-sírató*val rokon *Búcsúzik a lovacska* című hosszúvershez készített (lásd Nagy László: *Arccal a tengernek*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 327).

Nagy László költészetének egyik leggyakoribb motívuma a *tűz* (lásd többek között VASS LÁSZLÓ: Szófaji frekvenciák és kulcsszók Nagy László lírájában. In: *Acta Academiae Paedagogicae Szegediensis, Series Linguistica, Litteraria et Aesthetica*, Szeged, 1987 – 1988. 107-114). „Maga a »tűz« – írja GÖRÖMBEI – az egyik legősibb szimbóluma a léleknek, életnek, szellemnek, tudásnak, szenvedélynek, vitalitásnak, szerelemnek, forradalomnak, teremtőerőnek” (GÖRÖMBEI ANDRÁS: *Nagy László költészete*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1992. 211). Ezt az ősi szimbólumot teljesíti ki a költő *Tűz* című himnusza.

Tűz

Tűz

te gyönyörű,
dobogó, csillag-erejű
te fütsd be a mozdonyt halálra,
hajszold, hogy fekete magánya
ne legyen néki teher,

tűz

te gyönyörű,
ihlet, mindenség-gyökerű,
virágozz a vérző madárban,
égesd hogy a sorsot kimondja,
nem a hamuvá izzó csontja,
virrasztó igéje kell,

tűz

te gyönyörű,
jegeken győztes-örömmű,
ne törd, hogy vénhedjünk sorra
lélekben szakállasodva,
hűlve latoló józanságban,
ahol áru és árulás van,
öltöztess tündér-pirosba,

röptess az örök tilosba,
jéghegyek fölé piros bálba,
ifjúság királya,

A *Tűzről* értő elemzés olvasható DOBÓNÉ BERENCSI MARGIT Nagy László tizenkét versének elemzése című kötetében (Tankönyvkiadó, Budapest, 1989. 89-105). Kass János képi reprezentációját lásd a 4. ábrán.

További költemények és illusztrációk bemutatására itt nincs lehetőség. De ahhoz talán ennyi is elegendő, hogy újra átlapozzuk a kötetet, s nyitottabban szemléljük és közelítsük meg, illetőleg elemezzük a verbális és képi összetevőből felépített, komplex kommunikátumokat.

Vass László

2. Szöveg és fordítás

Péter Mihály: „Pár tarka fejezet csupán...” Puskin „Jevgenyij Anyegin”-je a magyar fordítások tükrében
Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999. 232 p.

„A műfordító Janus-arcú lény: *tudós és művész* egy személyben. Teljesítménye két részből áll. Tudósként értelmeznie kell, hogy *mit* fordít, azaz az első megközelítésű, felszíni olvasatnál mélyebbre kell hatolnia a műbe; olyan értelmezésre kell törekednie, amelyet a mű szűkebb és tágabb (életrajzi, lélektani, nyelvi, irodalmi, történelmi stb.) kontextusa leginkább valószínűsít; ehhez az elemzőmunkához nemritkán tudományos ismeretekre is szüksége van. A fordítói tevékenység második része az így értelmezett költői mű *újraalkotása* az „átvevő” nyelven: ez már művészi feladat, amelynek megoldásában óriási szerep jut az intuíciónak („ihletnek”), a költői tehetségnek; a műfordító ugyanis nem egyszerűen egy más nyelv formájába öltöztet egy adott tartalmat, hanem újratерemti tartalom és forma egységét egy másik nyelv közegében. A „fordító tehát nem egyszerűen transzponál, hanem *re-kreál*” – olvashatjuk PÉTER MIHÁLY legújabb fordításstilisztikai monográfiájának bevezető gondolatai között a fordítást alkotói folyamatként bemutató értelmezést (10). A kiváló russzistának és a szövegstilisztika termékeny szerzőjének ez a gondolatsora adja meg az Anyegin-fordításokat körüljáró legújabb munkája vezérfonalát.

Puskin Anyeginje a világ szinte minden irodalmi nyelvén felcsendült. A magyar fordítások sorát a múlt század közepén, 1862-66-ban született, elévülhetetlen érdemű Bérczy Károly-féle fordítás kezdi, s az 1992-ben megjelent, Galgóczy Árpád által az IKON Kiadó Matúra sorozata számára készített legújabb fordítás zárja be. PÉTER MIHÁLY, aki immár negyven éve foglalkozik Puskinnak a világirodalomban rangos helyet betöltő, műfajt teremtő verses regényével s annak magyar interpretációival, mégse arra vállalkozik, hogy a magyar fordítások teljes és tüzetes elemzését, illetve egybevetését adja. Ezt területi okokból sem tehetné meg, de a fordítások között, amelyeket Kardos László „örökös nemzeti küzdelemnek” látott, sem kíván – mint vallja – „eredményt hirdetni”. Az egymás nyomdokaiba lépő újabb szövegváltozatokat úgy tekinthetjük, mintha